

van de bezetting voor bijna f 39 mln). Het zinken geld was nogal onduidelijk, werd snel groezelig en werd door praktisch een ieder niet beschouwd als symbool van Germaanse lotsverbondenheid maar van Nederlandse verarming. Men was aan de vroegere munten (de zilveren waren behoudens veranderingen in ghalte en beeldenaar sinds een eeuw uniform gebleven!) gewend geweest – het hamsteren, vooral van het zilvergeld, begon al in de lente van '41. Dat geschiedde toen vanuit het besef dat dat zilvergeld in elk geval zijn intrinsieke waarde zou behouden.

Van de bronzen centen en nikkelen stuivers werd de inlevering gelast in maart '42 en in augustus en september van dat jaar, toen een kleine 20 miljoen zinken gas- en electriciteitsmunten vervaardigd waren, geschiedde hetzelfde met de halve stuivers en al het zilvergeld. Er kwam van die inlevering maar weinig terecht: gemiddeld werd door het publiek 92,3% vastgehouden en dus slechts 7,7% ingeleverd¹ – een en ander betekende dat muntstukken die door de Rijksmunt in circulatie gebracht waren, tot een totale nominale waarde van ruim f 210 mln *niet* ingeleverd werden. Het gaat te ver om te zeggen dat dat volledige bedrag aan de circulatie onttrokken werd. Men wist bij de Rijksmunt natuurlijk precies hoeveel 'oude' munten geslagen en in omloop gebracht waren, maar daarvan was een zeker gedeelte in de loop der jaren door allerlei oorzaken verloren gegaan. Later in dit hoofdstuk zullen wij nagaan of de geldhoeveelheid die voor zwarte aankopen beschikbaar was, te schatten of althans te benaderen valt. Wij mogen dan niet vergeten dat in '41 en '42 munten uit de circulatie verdwenen die een waarde vertegenwoordigden die vermoedelijk in de buurt lag van f 200 mln.

De ingeleverde munten werden bij de Rijksmunt tot baren versmolten. Inmiddels was de Rijksmuntmeester, dr. J. W. A. van Hengel, die van tegenwerking verdacht was, door de thesaurier-generaal van financiën, de NSB'er Rambonnet, ontslagen. Tot opvolger van dr. van Hengel werd door Rambonnet een NSB'er benoemd die caféhouder en handelaar in transportwerktuigen was. Na korte tijd bleek dat de nieuwe Muntmeester op jeugdige leeftijd in aanraking geweest was met de justitie; hij werd met een aanzienlijke gratificatie ontslagen. Dr. van Hengels functie werd door een waarnemer overgenomen en onder diens bewind vond de inleveringsactie haar natuurlijk einde: nadat eerst in juni '44 bijna 210 ton nikkel,

¹ Van de verschillende munten waren de inleveringspercentages: rijksdaalder 2,7, gulden 10, halve gulden 6,5, kwartje 3,2, dubbeltje 5,2, stuiver 7,3, halve stuiver 17,5, cent 9,8.